Journal of Research in Behavioral Sciences

Year 2023, Volume 21, Issue 2

Structural Model of Effects of Perceived Parenting Styles, Personality, Moral Reasoning and Personal Identity on Moral Identity

Fouzieh Hoseini Tabatabaee[1], Shole Amiri[2], Mohammad Ali Nadi[3]

1. PhD candidate in educational psychology, Department of Education and psychology, Isfahan (Khorasgan) branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.

2. (Corresponding author) * Professor of psychology, Department of Psychology, Faculty of Education and psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran.

3. Professor of psychology, Department of Education and psychology, Isfahan (Khorasgan) branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.

Abstract

Aim and Background: The aim of this study was to exams the moral identity model based on personality traits, moral reasoning, perceived parenting styles and personal identity of adolescence.

Materials and Methods: The research method was a descriptive - correlation design. Statistical population was secondary high school students who were studying in Mashhad in the academic year 2019-20. Subjects were selected through the random cluster sampling (199 high school students). They completed Benion & Adamz's Self-identity Scale (1986), Neo Personality scale (1985), Rest's Defining Issues Test (1999), Bamerind's Perceived Parenting Style Scale (1973) and Aquino & Reed's moral Identity Scale (2002). Data analyzed by structural equation modeling (SEM).

Findings: Findings showed that the proposed model of moral identity based on the variables has a good fit. Internal correlation is significant in most research variables, the results have shown that the direct effects of moral reasoning on moral identity, personality traits on identity state and on reasoning moral and moral identity was meaningful. The effect of parenting styles on identity state and moral reasoning and identity state on moral identity was significant. The results also showed that all indirect effects of the model are also significant. Moral reasoning was the mediator of the effect of each personality variable on moral identity and the effect of parenting styles on moral identity. In addition, the results indicate an indirect and significant effect of personality traits and parenting styles on moral identity through the mediation of personal identity and personality traits and parenting style on moral identity through the mediation of identity bases

Conclusion: According to the findings, apart from the role of each proposed variable in moral identity, personality traits and parenting styles have a mediating role in the development of moral identity by influencing personal identity and moral reasoning.

Keywords: Moral Identity, Personal Identity, Perceived Parental Style, Personality, Moral Reasoning

Citation: Hoseini Tabatabaee F, Amiri Sh, Nadi MA. **Structural Model of Effects Parental Style Perceived, Personality, Moral Reasoning & Personal Identity on Moral Identity**. Res Behav Sci 2023; 21(2): 377-389.

*** Shoaleh Amiri,**
Email: s.amiri@edu.ui.ac.ir

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-09-06]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1402.21.2.14.7]

[DOI: 10.48305/21.2.377]

الگوی ساختاری تأثیر سبک فرزندپروری ادراک‌شده، شخصیت، استدلال اخلاقی و هویت شخصی بر هویت اخلاقی

فوزیه حسینی طباطبایی[۱]، شعله امیری[۲]، محمدعلی نادی[۳]

۱- دانشجوی دکتری روانشناسی تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

۲- (نویسنده مسئول)* استاد گروه روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

۳- استاد گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

چکیده

مقدمه و هدف: هویت اخلاقی به‌مثابه مقدمه کنش اخلاقی حاصل ادغام رشد اخلاقی و رشد هویت است. هدف این پژوهش بررسی الگوی هویت اخلاقی بر اساس ویژگی‌های شخصیتی، استدلال اخلاقی، سبک‌های والدینی ادراک‌شده و هویت شخصی در نوجوانان بود.

مواد و روش‌ها: مطالعه در قالب پژوهش توصیفی- همبستگی اجرا شد. جامعه آماری دانش‌آموزان مقطع دوم متوسطه سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ در شهر مشهد بودند. تعداد ۱۹۹ دانش‌آموز به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای از جامعه انتخاب و سیاهه‌ی هویت شخصی بنیون و آدامز (۱۹۸۶)، شخصیت نئو (۱۹۸۵)، آزمون طرح‌واره اخلاقی رست (۱۹۹۹)، مقیاس سبک فرزندپروری ادراک‌شده بامریند (۱۹۷۳) و مقیاس هویت اخلاقی آکوئینو و رید (۲۰۰۲) تکمیل شد. تحلیل داده‌ها با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری انجام شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد الگوی ارائه‌شده از هویت اخلاقی بر اساس متغیرهای منظور شده از برازش مطلوبی برخوردار است و همبستگی درونی در بیشتر متغیرهای پژوهش معنی‌دار است، اثرات مستقیم استدلال اخلاقی بر هویت اخلاقی، ویژگی‌های شخصیتی بر پایگاه‌های هویتی، استدلال اخلاقی و هویت اخلاقی معنی‌دار و اثر سبک‌های فرزندپروری بر پایگاه‌های هویت و استدلال اخلاقی و اثر پایگاه‌های هویتی بر هویت اخلاقی، همچنین کلیه اثرات غیرمستقیم مدل هم معنی‌دار به‌دست‌آمده است. استدلال اخلاقی میانجی تأثیر صفات شخصیت بر هویت اخلاقی و تأثیر سبک‌های فرزندپروری بر هویت اخلاقی بود. نتایج حاکی از تأثیر غیرمستقیم و معنی‌دار ویژگی‌های شخصیتی و سبک‌های فرزندپروری بر هویت اخلاقی از طریق میانجی‌گری هویت شخصی و ویژگی‌های شخصیت و سبک فرزندپروری بر هویت اخلاقی از طریق میانجی‌گری پایگاه‌های هویت بود.

نتیجه‌گیری: بنابر یافته‌ها، جدا از نقش تک‌تک متغیرهای پیشنهادی، ویژگی‌های شخصیتی و سبک فرزندپروری با تأثیرگذاری بر هویت شخصی و استدلال اخلاقی نقش میانجی را در تکوین هویت اخلاقی دارند و نباید از اهمیت آن غافل شد.

واژگان کلیدی: هویت اخلاقی، هویت شخصی، سبک فرزندپروری ادراک‌شده، شخصیت، استدلال اخلاقی.

ارجاع: حسینی طباطبایی فوزیه، امیری شعله، نادی محمدعلی. **الگوی ساختاری تأثیر سبک فرزندپروری ادراک‌شده، شخصیت، استدلال اخلاقی و هویت شخصی بر هویت اخلاقی.** مجله تحقیقات علوم رفتاری ۱۴۰۲؛ ۲۱(۲): ۳۷۷-۳۸۹.

* **شعله امیری،**

رایانامه: s.amiri@edu.ui.ac.ir

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-09-06]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1402.21.2.14.7]

[DOI: 10.48305/21.2.377]

مقدمه

مفهوم هویت اخلاقی درجه‌ای که اصول اخلاقی برای خودپنداره شخص اهمیت دار را صاحب‌نظرانی چون بلیسی، ۱۹۸۳ و رست،۱۹۸۳ با احساس نیاز به شناسایی تعدیل‌کننده‌ها و واسطه‌گرهایی که بین استدلال اخلاقی و عمل اخلاقی پیوند می‌زنند، مطرح ساختند (۱). هویت اخلاقی حلقه مرتبط کننده استدلال اخلاقی و عمل اخلاقی، مکانیسم خودتنظیمی است که مانع از رفتار ناقض استانداردهای اخلاقی شده و با کاهش رفتارهای منفی چون بزهکاری، دروغ‌گویی، تقلب منجر به بروز رفتارهای انسانی و شهروندی می‌گردد. پژوهشگران دریافته‌اند که عمل اخلاقی ضرورتاً نتیجه استدلال اخلاقی نیست و متغیرهایی از عوامل شخصی و عوامل اجتماعی در رفتارهای اخلاقی تأثیرگذار هستند (۲). هویت اخلاقی سازه‌ی پیچیده‌ای است که برای آن پیش‌بین‌های متعددی را می‌توان در نظر گرفت. شناخت اخلاقی، احساسات اخلاقی، شخصیت، خانواده و نهادهای اجتماعی و مذهبی (۴و۳)، هیجان‌های همدلی، همدردی، گناه و تفاوت‌های فردی در خلق‌وخو، سابقه طولانی تجربه‌های فرهنگی و تفکر شهودی (۵)، ارزش‌های فردی شامل؛ عدالت، مراقبت، عاملیت اخلاقی، حساسیت اخلاقی، مسئولیت اخلاقی و انگیزش اخلاقی (۷و۶) ازجمله متغیرهایی هستند که در تکوین هویت اخلاقی دخیل می‌باشند.

نظریه‌پردازان هویتی شخصیت، چون فروید، آدلر و اریکسون اعتقاد به تحول اخلاقی در سایه شکل‌گیری شخصیت دارند و شخصیت و اخلاق را آشکارا در ارتباط با هم می‌دانند (۸و۹) بود یا نبود مسئولیت اخلاقی، به‌عنوان منبع برانگیختگی عملکرد اخلاقی تأثیر بسزایی در هویت اخلاقی، نگرش و رفتار اخلاقی دارد، همچنان که پژوهش‌هایی به همبستگی مثبت بین هویت اخلاقی و کیفیت تعهد (۱۰) و به رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی (بعد باوجدان بودن و دلپذیری) با رفتار اخلاقی اشاره دارند (۱۱). از دیدگاه نظریه‌پردازان نوکلبرگی، شخصیت اخلاقی یکی از مؤلفه‌های زیربنایی عمل اخلاقی محسوب می‌شود (۱۲) که خود متأثر از خانواده و سبک‌های فرزندپروری است (۱۳،۱۴،۱۵). برخی از پژوهشگران نیز درونی شدن اخلاق را بر اساس فعالیت فرد در متن زندگی دانسته و به نقش عوامل اجتماعی و زمینه‌ای تعیین‌کننده در تحول سازمان اخلاقی فرد اشاره دارند. ایدئولوژی، سنت‌ها، بافت فرهنگی و ارزش‌های خانوادگی که تعیین‌گر شیوه فرزندپروری والدین محسوب می‌شود در تحول نوجوانان به‌خصوص تحول شخصیت و اخلاق نقش اساسی دارند (۱۷). به عبارتی تعاملات خانواده با فرزندان در قالب سبک‌های فرزند پروری والدین ناشی از نوع ارزش‌های خانواده و به‌تبع آن والداست که در چارچوب بازخوردهای شناختی، عاطفی و رفتاری به فرزندان منتقل می‌شود (۱۸،۱۹). سبک‌های فرزندپروری نه‌تنها تکوین شخصیت که تکوین هویت فردی را نیز زمینه‌سازی می‌کند و تکوین هویت به‌عنوان یک ساختار پویا به دو عامل بستگی دارد؛ نخست کشف جایگزینی در رابطه با اهداف، باورها و اعتقادات و دوم؛ تعهد نسبت به تصمیم‌گیری‌های نوجوان در رابطه با امور (۱۶). درواقع، مشکل هویت با پذیرش ایدئولوژی مشخص برطرف می‌شود و ایدئولوژی تعریفی از شخصیت اخلاقی به دست داده و شخص را به هویت اخلاقی تجهیز و به‌سوی رفتار اخلاقی سوق می‌دهد (۵). رفتار اخلاقی به باور رفتاری است که وظیفه فرد بوده و احساسات و گرایش‌ها یا حتی احتمال کسب پاداش در قبال آن معنا نداشته و معیار آن چنین است «چنان رفتار کن که گویی آیین رفتار تو بناست به اراده‌ات، یکی از قوانین عام طبیعت شود» (۱۹).

برخی از اندیشمندان نیز طرحواره‌ها را در مرکز هویت اخلاقی قرار داده و هویت اخلاقی را متشکل از طرحواره‌های اخلاقی می‌دانند که به‌سادگی در دسترس پردازش اطلاعات اجتماعی فرد قرار دارند و طرحواره‌های اخلاقی مداوم در دسترس، به تشکیل شبکه‌ای غنی از طرحواره کمک می‌کند که می‌تواند نقش طرحواره در هویت اخلاقی را تبیین کند (۷). در همین راستا پژوهش‌ها رابطه استدلال اخلاقی به‌واسطه فراشناخت و شناخت اجتماعی با رفتار اخلاقی را مطرح می‌کنند (۲۰،۲۱،۲۲). برخی از پژوهشگران به تأثیر خود اخلاقی در فرایند پردازش عصبی محرک‌های مرتبط با اخلاق در طی ارزیابی‌های اولیه و بعدی تأکید داشته و پژوهش‌هایی نیز رابطه هویت اخلاقی با تعالی را به واسطه خودکارآمدی اخلاقی مطرح کرده‌اند (۲۳،۲۴،۲۵).

تجارب انباشته تاریخی بشر گویای این مطلب است که هر جامعه‌ای از مقوله اخلاق و اهتمام به آن فاصله بگیرید و بهای لازم برای پاسداشت آن را نپردازد، متحمل خسارت‌های جبران‌ناپذیر شده، شاهد فروپاشی و فجایع دهشتناک انسانی خواهد بود (۲۶). در دنیای حاضر (به‌طور خاص در ایران)، متأسفانه اخلاق انسانی و پایبندی به اصول اخلاقی دچار بحران شده و در شرایطی که به‌تدریج جامعه از اخلاق تهی گشته و

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-09-06]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1402.21.2.14.7]
[DOI: 10.48305/21.2.377]

صرفاً ابزاری در خدمت زندگی ماشینی و رفع نیازهای مادی شده‌اند، توجه به آمارهای موجود در حوزه اخلاق و جامعه، ازجمله آمارهای نگران‌کننده‌ی نقل‌شده از مرکز افکار سنجی ایسپا (۲۷) که بیانگر وضعیت اخلاقی نامساعد در جامعه و درنتیجه بی‌اعتمادی است، اهمیت ویژه‌ای دارد. آماری همچون نابساوری به؛ صداقت افراد (۰/۷۰)، فروشندگان (۰/۷۱)، سیاست‌مداران (۰/۶۸) و تعداد بیش از ۱۵ میلیون پرونده قضایی که همه نشان از فروپاشی نظام اخلاقی دارد. کاهش تمایل نسل نوجوان و جوان به قیدهای اخلاقی و کاهش پایبندی به ارزش‌های اخلاقی، هشداردهنده بوده و لزوم توجه ویژه به این امر مهم را می‌رساند. ازآنجاکه بحث اخلاق و ارزش‌های اخلاقی، نقش اساسی در شکل‌گیری، کنترل و پیش‌بینی رفتار و گرایش‌های اخلاقی افراد داشته و بررسی‌های روانشناسی اخلاق در راستای بهبود قضاوت و عمل اخلاقی در پرتو هویت اخلاقی، نیاز جوامع و نظام آموزشی که خواهان احیا و ارتقای اخلاق می‌باشند را تا حدودی مرتفع می‌سازد و از سویی در رابطه با تکوین الگوی هویت اخلاقی پژوهش مستندی در ایران انجام‌نشده، لزوم طراحی الگوی تکوین هویت اخلاقی، احساس شد و پژوهش حاضر با توجه به پژوهش‌های قبلاً صورت گرفته و استناد به آنها به‌ویژه پژوهش عبداللهی مقدم و ماتسوبا و همکاران (۹،۲۸) و با هدف بررسی نقش متغیرهای مؤثر در اخلاق‌مداری بر آن شد تا دریابد آیا الگوی پیشنهادی بر اساس ویژگی‌های شخصیت، طرحواره اخلاقی، سبک فرزندپروری ادراک‌شده و هویت شخصی تبیین کند.

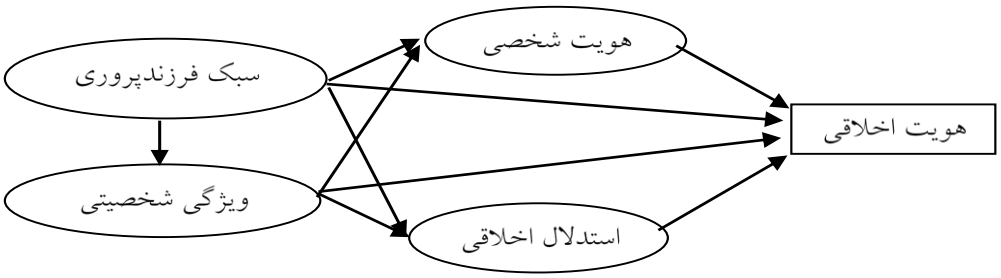

نمودار ۱. الگوی پیشنهادی تحقیق

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر در قالب توصیفی – همبستگی است که در چارچوب آن، روابط مفروض میان متغیرهای مدل پژوهش، در قالب تحلیل مسیر بررسی شد. جامعه آماری دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم مدارس عادی در شاخه نظری آموزش‌وپرورش مشهد سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ بود. نمونه‌ای به حجم ۲۰۰ نفر با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای، از بین نواحی هفتگانه شهر مشهد به‌تصادف (سه ناحیه و سپس از هر ناحیه ۲ مدرسه دخترانه و پسرانه و از هر مدرسه ۲ کلاس) انتخاب شد و آزمودنی‌ها به ۵ پرسشنامه‌ی مربوط پاسخ دادند و درنهایت داده‌های ۱۹۹ پرسشنامه‌ی تکمیل و با استفاده از معادلات ساختاری و تحلیل مسیر تجزیه‌وتحلیل شد. در مورد حجم نمونه در پژوهش‌های مربوط به روش همبستگی از نوع معادلات ساختاری، بر این موضوع توافق وجود دارد که این مدل شبیه تحلیل عامل از فنون آماری است و بومسما حجم حدود ۲۰۰ نفر را برای برازش مدل کافی دانسته است (۲۹).

ابزار گردآوری داده‌ها

سیاهه‌ی سنجش عینی منزلت هویت شخصی (OMEIS2): توسط بنیون و آدامز تدوین شد و شامل ۶۴ گویه با چهار خرده مقیاس؛ هویت کسب‌شده، زودهنگام، مهلت خواه و سردرگم است و هر خرده مقیاس دارای ۱۶ گویه روی مقیاس ۶ درجه‌ای لیکرت است. بنیون و آدامز در ۱۹۸۶ ضریب پایایی را با روش آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس هویت کسب‌شده ۰/۶۲، مهلت‌خواه ۰/۷۵، زودهنگام ۰/۷۵ و سردرگم ۰/۶۲ اعلام کردند، در ایران ضرایب پایایی با همین روش برای سبک‌های هویت ۰/۷۹ تا ۰/۸۸ گزارش شده است (۳۰). در پژوهش حاضر ضرایب اعتبار با همین روش در سبک هویت کسب‌شده، مهلت‌خواه زودهنگام و سردرگم به ترتیب ۰/۷۶، ۰/۷۰، ۰/۷۷ و ۰/۷۱ و پایایی‌ها با استفاده آلفای کرونباخ بالاتر از ۰/۷ به دست آمد.

سیاهه‌ی هویت اخلاقی (MII) توسط آکوئینو و رید در ۲۰۰۲ ساخته شد و در ایران ترجمه و تعیین روایی و پایایی

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-09-06]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1402.21.2.14.7]
[DOI: 10.48305/21.2.377]

شد. این سیاهه دارای ۱۳ گویه و دو زیر مقیاس (نمادسازی با ۶ ماده) و (درون سازی با ۷ ماده) بر اساس مقیاس لیکرت ۷ درجه‌ای نمره‌گذاری شد. دو گویه ۴ و ۲ به‌صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شود و پایایی این مقیاس را برای بعد نمادسازی ۰.۵۲ و برای بعد درونی سازی ۰.۷۳ گزارش کرده‌اند و در ایران ضریب آلفای کرونباخ برای بعد درونی‌سازی و نمادسازی را به ترتیب ۰/۶۲ و ۰/۶۶ گزارش شده است (۳۱) در پژوهش حاضر ضرایب اعتبار برای هویت اخلاقی، بعد نمادسازی و درونی‌سازی به ترتیب ۰/۸۰، ۰/۷۹ و ۰/۷۸ به دست آمد.

فرم کوتاه شخصیت نئو (NEOPI-R): توسط مک‌کری و کاستا در ۱۹۸۵ تهیه گردید و دارای ۶۰ گویه است که ۵ عامل روان‌رنجوری، برون‌گرایی، باز بودن به تجربه، انعطاف‌پذیری و باوجدان بودن را ارزیابی می‌کند. هر عامل ۱۲ گویه داشته و پاسخ‌ها به‌صورت ۵ گزینه‌ای است، برخی گویه‌ها به‌صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شود. ضرایب اعتبار را بین ۰/۸۳ تا ۰/۷۵ به دست آمد و در ایران آلفای کرونباخ برای عامل برون‌گرایی ۰/۶۴، توافق پذیری ۰/۷۳، باوجدان بودن ۰/۷۰، روان رنجوری ۰/۷۲ و گشودگی ۰/۷۰ و کل آزمون ۰/۸۰ نشان داد (۳۲) در پژوهش حاضر ضرایب آلفای کرونباخ برای روان‌رنجوری، برون‌گرایی، باز بودن، انعطاف‌پذیری و باوجدان بودن به ترتیب ۰/۸۴، ۰/۸۸، ۰/۸۶، ۰/۷۹ و ۰/۸۹ بود.

پرسشنامه طرح‌واره‌های اخلاقی (DIT2): فرم کوتاه آن شامل سه داستان فرضی و ۱۲ سؤال با طیف لیکرت در ادامه هر داستان است، ضریب آلفای کرونباخ توسط رست و همکاران در طول سال‌های ۱۹۷۹ تا ۱۹۹۹ بین ۰/۷۶ تا ۰/۸۰ به دست آمد و در ایران نیز ضریب پایایی آزمون از طریق آلفای کرونباخ ۰/۸۷ محاسبه شد (۳۳) و اعتبار آن از طریق محاسبه همبستگی با (MJI)، ۰/۶۸ به دست آمد (۳۴). در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای طرح‌واره تفکر پس‌عرفی ۰/۷۱، پاسداشت هنجارها ۰/۷۵ و نفع شخصی ۰/۷۸ به دست آمد.

سیاهه سبک فرزند پروری ادراک‌شده (PPSQ): با اقتباس از نظریه اقتدار والدین بر اساس نظریه بامریند ساخته‌شده و دارای ۳۰ گویه در مقیاس لیکرت است. پایایی و روایی پرسشنامه توسط رابینسون و همکاران در ۱۹۹۸ بر اساس آلفای کرونباخ، در ارتباط با سبک اقتدارمنش ۰/۸۶، استبدادی ۰/۸۲ و سهل‌گیرانه ۰/۶۴ گزارش شده و روایی سازه آزمون بر اساس تحلیل عوامل توسط متخصصان تأییدشده است، در ایران نیز روایی و پایایی پرسشنامه بر اساس آلفای کرونباخ ۰/۷۲ و اعتبار درونی مقیاس مقتدرانه، آمرانه و سهل‌گیرانه به ترتیب ۰/۹۰، ۰/۷۸ و ۰/۷۰ گزارش شد (۳۵) و در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای سبک فرزندپروری سهل‌گیرانه ۰/۷۵، آمرانه ۰/۷۸ و مقتدرانه ۰/۸۰ به دست آمد.

یافته‌ها

در این پژوهش ۱۹۹ دانش‌آموز مقطع دوم متوسطه با میانگین سنی ۱۷/۴ در بازه سنی ۱۶ تا ۱۹ سال، شامل ۷۹ دختر (۳۹/۷) و ۱۲۰ پسر (۶۰/۳) شرکت داشتند، به‌طوری‌که؛ ۳۶/۸ درصد (۷۳ نفر) در پایه دهم، ۱۹/ ۳۸ درصد (۷۶ نفر) پایه یازدهم و ۲۵/۱۲ درصد (۵۰ نفر) پایه دوازدهم مشغول به تحصیل بودند. جهت انجام معادلات ساختاری ابتدا میزان ضریب تعیین یا R2، مقدار Q^2 برای همه ابعاد، هر یک از شاخص‌های پایایی مرکب و آلفای کرونباخ در متغیرهای پژوهش، میزان شاخص متوسط واریانس استخراج‌شده در همه متغیرها و شاخص هم خطی بررسی‌شده است.

نتایج جدول ۱ نشان داده است که همبستگی درونی در بیشتر متغیرهای پژوهش معنی‌دار است ($p<0/05$). در مدل معادلات ساختار اول، کلیه مسیرهای در نظر گرفته‌شده در الگوی مفهومی ترسیم شد. پس از بررسی و ارزیابی الگو، مسیرهای غیر معنی‌دار از مدل حذف گردید و مدل نهایی مورد ارزیابی قرار گرفت.

معیار ضریب تعیین یا R^2 برای متصل کردن بخش اندازه‌گیری و بخش ساختاری مدل‌سازی معادلات ساختاری بکار می‌رود و نشان از تأثیری دارد که یک متغیر برون‌زا بر یک متغیر درون‌زا می‌گذارد مقادیر (۰/۱۹ – ۰/۳۲ و ۰/۶۷) برای متغیرهای مکنون درون‌زا (وابسته) به ترتیب ضعیف، متوسط و قابل‌توجه توصیف شده است ولی چنانچه متغیر مکنون درون‌زا تحت تأثیر تعداد محدودی (یک یا دو) متغیر برون‌زا قرار گیرد مقادیر متوسط ضریب تعیین نیز قابل‌پذیرش است. با توجه به اینکه نتایج در جدول ۲ نشان داده است، میزان ضریب تعیین برای همه متغیرها در حد متوسط است. هم‌چنین معیار استیون گیسر یا Q^2 قدرت پیش‌بینی مدل را مشخص می‌کند یعنی مدل‌هایی که دارای پردازش بخش ساختاری قابل‌قبول هستند باید قابلیت پیش‌بینی شاخص‌های مربوط به سازه‌های درون‌زا مدل را داشته

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-09-06]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1402.21.2.14.7]
[DOI: 10.48305/21.2.377]

باشند مقادیر (۰/۰۲ – ۰/۱۵ و ۰/۳۵) به ترتیب نشان از قابلیت پیش‌بینی ضعیف، متوسط و قوی دارند. مقدار Q^2 در جدول ۲، برای همه ابعاد بالاتر از متوسط و در حد قوی است.

جدول ۱. یافته‌های توصیفی و همبستگی درونی متغیرهای پژوهش

M	SD	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳
۶۳/۰۲۵	۱۲/۵۰۹													
۲۱/۶	۵/۶	۰/۳۲۱**												
۱۷/۲۵۱	۶/۲۶۳	-۰/۰۷۳	-۰/۲۹۹**											
۱۸/۰۶۰	۵/۳۷۰	-۰/۰۳۹	-۰/۲۶۱**	۰/۲۲۵**										
۲۳/۴۹۲	۷/۰۷۶	۰/۱۷۶*	۰/۱۷۸*	۰/۵۴۴**	-۰/۳۰۵**									
۲۴/۸۱۴	۶/۳۹۵	۰/۰۱۳	-۰/۲۵۰**	-۰/۲۴۶**	۰/۰۸۲	-۰/۰۷۷								
۲۸/۶۶۸	۶/۴۰۴	۰/۲۷۷**	۰/۳۱۱**	۰/۲۱۴**	-۰/۰۱۳	۰/۲۹۹**	-۰/۵۴۹**							
۲۷/۲۱۱	۵/۴۲۹	۰/۲۲۲**	۰/۲۴۹**	-۰/۱۵۸*	-۰/۲۳۳**	۰/۰۵۵	-۰/۲۴۰**	۰/۱۸۹**						
۲۵/۹۲۰	۵/۷۳۸	۰/۳۵۰**	۰/۲۵۷**	۰/۰۹۱	-۰/۰۷۹	-۰/۰۶۵	-۰/۱۸۰*	۰/۳۷۹**	۰/۱۷۱**					
۳۰/۷۸۹	۶/۹۱۳	۰/۲۷۲**	۰/۳۳۳**	۰/۲۴۰**	۰/۱۰۸	۰/۴۲۸**	-۰/۱۸۰*	۰/۴۷۳**	۰/۳۲۰**	۰/۳۴۵**				
۵۷/۷۲۴	۱۰/۷۹۸	۰/۳۵۵**	-۰/۱۶۸*	۰/۲۱۳**	۰/۱۷۴*	-۰/۰۳۹	۰/۱۵۵*	۰/۰۹۶	-۰/۳۵۷**	-۰/۰۳۷	-۰/۱۸۱*			
۶۵/۰۳۰	۹/۰۳۵	۰/۲۸۰**	۰/۲۲۶**	-۰/۱۷۲*	۰/۰۱۷	۰/۱۲۲	-۰/۱۰۲	۰/۳۴۱**	۰/۰۸۸	۰/۲۰۸**	۰/۵۰۱**	۰/۲۳۱**		
۵۴/۹۲۵	۱۳/۵۲۳	-۰/۰۷۹	-۰/۳۴۷**	۰/۴۹۰**	۰/۲۸۹**	۰/۲۵۰**	۰/۱۳۳-	۰/۱۴۳*	-۰/۱۵۲*	-۰/۲۰۳**	۰/۰۹۸	۰/۴۷۸**	۰/۱۴۰*	
۴۹/۶۶۳	۹/۲۲۴	-۰/۲۸۱**	-۰/۱۴۵*	۰/۱۵۶*	۰/۲۵۵**	-۰/۱۵۴*	۰/۰۵۶	-۰/۱۷۶*	-۰/۱۹۶**	-۰/۳۹۶**	-۰/۵۰۲**	۰/۴۷۷**	-۰/۱۲۶	۰/۳۴۸**

۱. هویت اخلاقی، ۲. استدلال اخلاقی، ۳. سهل‌گیر، ۴. آمرانه، ۵. منطقی، ۶. روان رنجوری، ۷. برونگرایی، ۸. انعطاف، ۹. دلپذیری، ۱۰. وجدان، ۱۱. معوق، ۱۲. پیشرفته، ۱۳. آشفته، ۱۴. شکل‌گرفته

جدول ۲. شاخص‌های برازش الگوی پژوهش

شاخص‌ها	R^2		پایایی مرکب	آلفای کرونباخ	شاخص متوسط واریانس استخراج‌شده	هم خطی
مقدار مطلوب	-	-	بالاتر از ۰/۷	بالاتر از ۰/۷	بالاتر از ۰/۵	کمتر از ۲/۵
هویت اخلاقی	۰/۲۷۹	۰/۲۲۷	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	-
استدلال اخلاقی	۰/۳۲۳	۰/۲۴۹	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۰۸
سبک فرزندپروری سهل‌گیرانه	-	-	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۵۳
سبک فرزندپروری آمرانه	-	-	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۰۱
سبک فرزندپروری منطقی	-	-	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۷۹
روان رنجوری	-	-	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۵۶
برون‌گرایی	-	-	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۲/۰۰۴
انعطاف‌پذیری	-	-	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۰۵
دلپذیر بودن	-	-	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۳۵
باوجدان بودن	-	-	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۶
سبک هویت معوق	۰/۲۰۷	۰/۱۵۸	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۲
سبک هویت پیشرفته	۰/۳۲۶	۰/۲۵۶	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۱۹
سبک هویت آشفته	۰/۲۹۶	۰/۲۵۶	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۲۵
سبک هویت شکل‌گرفته	۰/۴۲۶	۰/۴	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۴۶

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-09-06]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1402.21.2.14.7]
[DOI: 10.48305/21.2.377]

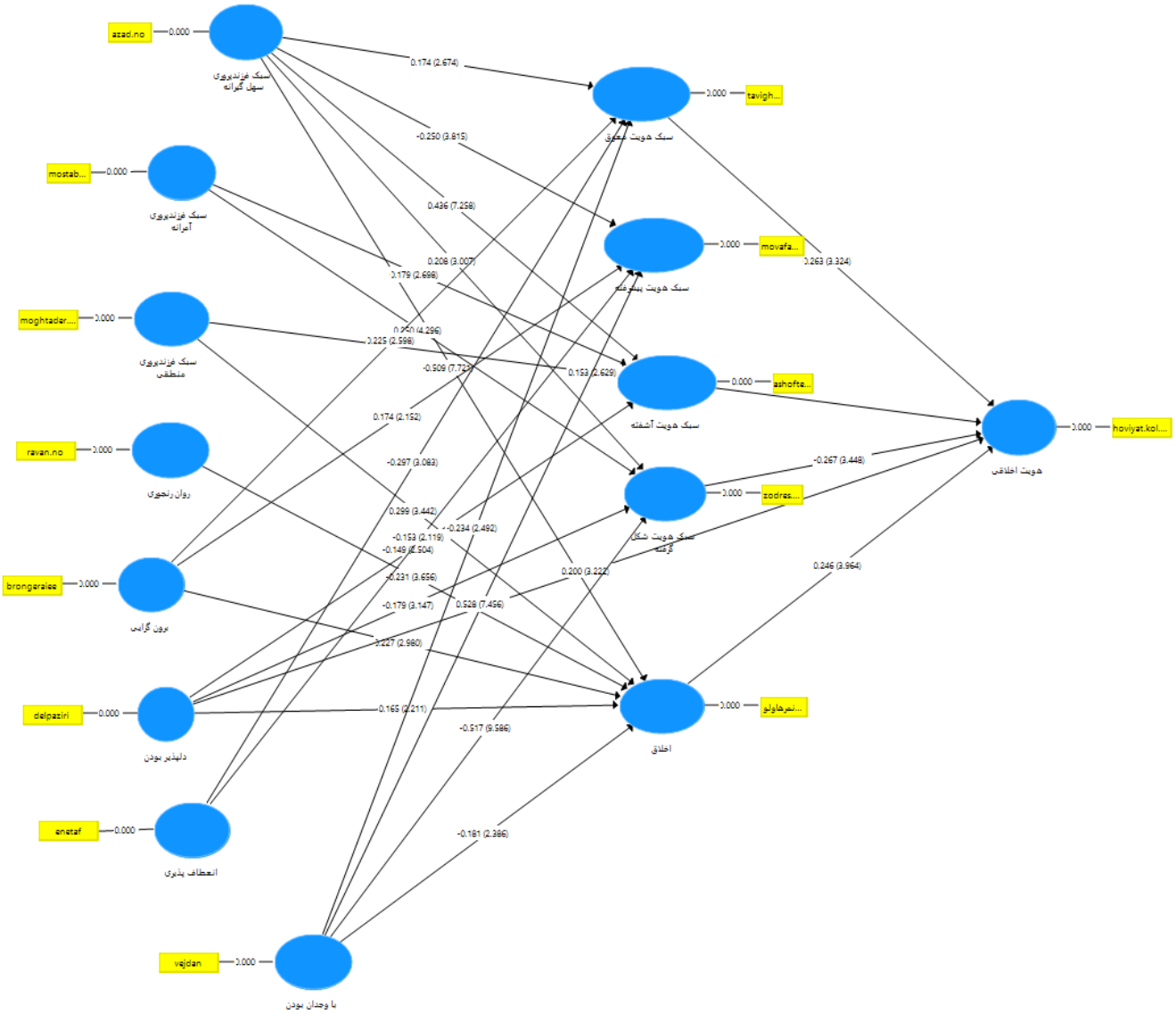

شکل ۲. مدل نهایی تأثیر سبک‌های فرزند پروی و ویژگی‌های شخصیتی بر هویت اخلاقی با میانجی‌گری سبک‌های هویت و استدلال اخلاقی

جدول ۳. اثرات کل متغیرهای مستقل پژوهش بر متغیرهای وابسته در دوره نوجوانی

متغیر مستقل	مسیر	متغیر وابسته	اثرات کل			
			ضریب استاندارد	خطای انحراف استاندارد	t	معنی‌داری
استدلال اخلاقی	←	هویت اخلاقی	۰/۲۴۶	۰/۰۶	۳/۹۶	۰/۰۰۱
انعطاف‌پذیری	←	سبک هویت معوق	-۰/۲۹۷	۰/۰۹	۳/۰۸	۰/۰۰۲
		سبک هویت پیشرفته	-۰/۱۵۳	۰/۰۷	۲/۱۲	۰/۰۳۵
		هویت اخلاقی	-۰/۰۸	۰/۰۴	۲/۰۸	۰/۰۳۸
باوجدان بودن	←	استدلال اخلاقی	-۰/۱۸۱	۰/۰۸	۲/۳۹	۰/۰۱۸
		سبک هویت شکل‌گرفته	-۰/۵۱۷	۰/۰۵	۹/۵۹	۰/۰۰۱
		سبک هویت معوق	-۰/۲۳۴	۰/۰۹	۲/۴۲	۰/۰۱۳

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-09-06]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1402.21.2.14.7]
[DOI: 10.48305/21.2.377]

جدول ۳. اثرات کل متغیرهای مستقل پژوهش بر متغیرهای وابسته در دوره نوجوانی

متغیر مستقل	مسیر	متغیر وابسته	اثرات کل			
			ضریب استاندارد	خطای انحراف استاندارد	t	معنی‌داری
		سبک هویت پیشرفته	۰/۵۲۸	۰/۰۷	۷/۴۵	۰/۰۰۱
		هویت اخلاقی	۰/۰۴	۰/۰۵	۲/۰۲	۰/۰۴
برون‌گرایی	←	استدلال اخلاقی	۰/۲۲۷	۰/۰۷	۲/۹۸	۰/۰۰۳
	←	سبک هویت معوق	۰/۲۲۵	۰/۰۹	۲/۵۹	۰/۰۱
	←	سبک هویت پیشرفته	۰/۱۷۴	۰/۰۸	۲/۱۵	۰/۰۳۲
	←	هویت اخلاقی	۰/۱۱۵	۰/۰۳۸	۳/۰۲	۰/۰۰۳
دلپذیر بودن	←	استدلال اخلاقی	۰/۱۶۵	۰/۰۷	۲/۲۱	۰/۰۲۷
	←	سبک هویت آشفته	-۰/۱۸	۰/۰۶	۲/۵	۰/۰۱۳
	←	سبک هویت شکل‌گرفته	-۰/۱۸	۰/۰۵۷	۳/۱۵	۰/۰۰۲
	←	هویت اخلاقی	۰/۲۸۹	۰/۰۶	۴/۶۶	۰/۰۰۱
روان رنجوری	←	استدلال اخلاقی	-۰/۲۳۱	۰/۰۶۳	۳/۶۵	۰/۰۰۱
	←	هویت اخلاقی	-۰/۰۶	۰/۰۲۱	۲/۶۹	۰/۰۰۷
سبک فرزندپروری آمرانه	←	سبک هویت آشفته	۰/۱۷۹	۰/۰۶۶	۲/۷	۰/۰۰۱
	←	سبک هویت شکل‌گرفته	۰/۲۵	۰/۰۵۸	۴/۲۹	۰/۰۰۱
	←	هویت اخلاقی	-۰/۰۷	۰/۰۲	۳/۳۲	۰/۰۰۱
سبک فرزندپروری سهل گیرانه	←	استدلال اخلاقی	-۰/۵۱	۰/۰۷	۷/۷۲	۰/۰۰۱
	←	سبک هویت آشفته	۰/۴۴	۰/۰۶	۷/۲۶	۰/۰۰۱
	←	سبک هویت شکل‌گرفته	۰/۲۱	۰/۰۷	۳/۰۰۷	۰/۰۰۳
	←	سبک هویت معوق	۰/۱۷	۰/۰۶	۲/۶۷	۰/۰۰۸
	←	سبک هویت پیشرفته	-۰/۲۵	۰/۰۶	۳/۸۱	۰/۰۰۱
	←	هویت اخلاقی	-۰/۱۳۵	۰/۰۵	۲/۶۷	۰/۰۰۸
سبک فرزندپروری منطقی	←	استدلال اخلاقی	۰/۲۹۹	۰/۰۸	۳/۴۴	۰/۰۰۱
	←	هویت اخلاقی	۰/۲۲۶	۰/۰۶	۳/۵۵	۰/۰۰۱
سبک هویت شکل‌گرفته	←	هویت اخلاقی	-۰/۲۶۷	۰/۰۸	۳/۴۵	۰/۰۰۱
سبک هویت معوق	←		۰/۲۶۳	۰/۰۷۹	۳/۳۲	۰/۰۰۱

نتایج در جدول ۳ نشان داده که اثرات کل در همه مسیرهای باقی‌مانده در مدل معنی‌دار به‌دست‌آمده است ($p<۰/۰۵$).

بنابر نتایج جدول اثرات مستقیم متغیرها بر هویت اخلاقی از سویی و تأثیر بعضی از صفات شخصیت و سبک‌های فرزندپروری بر هویت شخصی، استدلال اخلاقی معنی‌دار بود ($p<۰/۰۵$).

جدول ٤. اثرات مستقیم متغیرهای مستقل پژوهش بر متغیرهای وابسته در دوره نوجوانی

متغیر مستقل	مسیر	متغیر وابسته	اثرات مستقیم			
			ضریب استاندارد	خطای انحراف استاندارد	t	معنی‌داری
استدلال اخلاقی	←	هویت اخلاقی	۰/۲۴۶	۰/۰۶۲	۳/۹۶	۰/۰۰۱
انعطاف‌پذیری	←	سبک هویت معوق	-۰/۲۹۷	۰/۰۹۶	۳/۰۸	۰/۰۰۲
	←	سبک هویت پیشرفته	-۰/۱۵۳	۰/۰۷۲	۲/۱۲	۰/۰۳۵
باوجدان بودن	←	استدلال اخلاقی	-۰/۱۸۱	۰/۰۷۹	۲/۳۹	۰/۰۱۷
	←	سبک هویت شکل‌گرفته	-۰/۵۱۷	۰/۰۵۶۴	۹/۵۹	۰/۰۰۱

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-09-06]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1402.21.2.14.7]
[DOI: 10.48305/21.2.377]

جدول ٤. اثرات مستقیم متغیرهای مستقل پژوهش بر متغیرهای وابسته در دوره نوجوانی

متغیر مستقل	مسیر	متغیر وابسته	اثرات مستقیم			
			ضریب استاندارد	خطای انحراف استاندارد	t	معنی‌داری
		سبک هویت معوق	-۰/۲۳۴	۰/۰۹۴	۲/۴۹	۰/۰۱۳
		سبک هویت پیشرفته	۰/۵۲۸	۰/۰۷۱	۷/۴۶	۰/۰۰۱
برون گرایی	←	استدلال اخلاقی	۰/۲۲۷	۰/۰۷۶	۲/۹۸	۰/۰۰۳
		سبک هویت معوق	۰/۲۲۵	۰/۰۸۹	۲/۵۹	۰/۰۱
		سبک هویت پیشرفته	۰/۱۷۴	۰/۰۸۱	۲/۱۵	۰/۰۳۲
دلپذیر بودن	←	استدلال اخلاقی	۰/۱۶۵	۰/۰۷۴	۲/۲۱	۰/۰۲۷
		سبک هویت آشفته	-۰/۱۴۹	۰/۰۶	۲/۵۰۴	۰/۰۱۳
		سبک هویت شکل‌گرفته	-۰/۱۷۹	۰/۰۵۷	۳/۱۵	۰/۰۰۲
		هویت اخلاقی	۰/۲	۰/۰۶۲	۳/۲۲	۰/۰۰۱
روان رنجوری	←	استدلال اخلاقی	-۰/۲۳۱	۰/۰۶۳	۳/۶۶	۰/۰۰۱
سبک فرزندپروری آمرانه	←	سبک هویت آشفته	۰/۱۷۹	۰/۰۶۶	۲/۶۹	۰/۰۰۷
		سبک هویت شکل‌گرفته	۰/۲۵	۰/۰۵۸	۴/۲۹	۰/۰۰۱
سبک فرزندپروری سهل گیرانه	←	استدلال اخلاقی	-۰/۵۰۹	۰/۰۶۶	۷/۷۲	۰/۰۰۱
		سبک هویت آشفته	۰/۴۳۶	۰/۰۶	۷/۲۶	۰/۰۰۱
		سبک هویت شکل‌گرفته	۰/۲۰۸	۰/۰۶۹	۳/۰۰۷	۰/۰۰۳
		سبک هویت معوق	۰/۱۷۴	۰/۰۶۵	۲/۶۷	۰/۰۰۸
		سبک هویت پیشرفته	-۰/۲۵	۰/۰۶۵	۳/۸۱	۰/۰۰۱
سبک فرزندپروری منطقی	←	استدلال اخلاقی	۰/۲۹۹	۰/۰۸۷	۳/۴۴	۰/۰۰۱
		هویت اخلاقی	۰/۱۵۳	۰/۰۵۸	۲/۶۳	۰/۰۰۹
سبک هویت شکل‌گرفته	←	هویت اخلاقی	-۰/۲۶۷	۰/۰۷۸	۳/۴۵	۰/۰۰۱
سبک هویت معوق	←		۰/۲۶۳	۰/۰۷۹	۳/۳۲	۰/۰۰۱

جدول ۵. اثرات غیرمستقیم متغیرهای مستقل پژوهش بر متغیرهای وابسته در دوره نوجوانی

متغیر مستقل	میانجی	اثرات غیرمستقیم			
متغیر وابسته هویت اخلاقی		ضریب استاندارد	خطای انحراف استاندارد	t	معنی‌داری
باوجدان بودن	استدلال اخلاقی	-۰/۰۴۴	۰/۰۲	۲/۱۸	۰/۰۳
برون‌گرایی		۰/۰۵۶	۰/۰۲۴	۲/۳۶	۰/۰۱۸
دلپذیر بودن		۰/۰۴	۰/۰۲۱	۲/۰۱	۰/۰۴۴
روان رنجوری		-۰/۰۵۷	۰/۰۲۱	۲/۶۹	۰/۰۰۷
سبک فرزندپروری سهل گیرانه		۰/۱۲۸	۰/۰۴	۳/۲۷	۰/۰۰۱
سبک فرزندپروری منطقی		۰/۰۷۳	۰/۰۲۹	۲/۵۵	۰/۰۱۱
باوجدان بودن	سبک هویت شکل‌گرفته	۰/۱۳۸	۰/۰۴۵	۳/۰۵	۰/۰۰۵
دلپذیر بودن		۰/۰۴۸	۰/۰۲۱	۲/۲۹	۰/۰۲۲
سبک فرزندپروری آمرانه		-۰/۰۶۷	۰/۰۲	۳/۳۲	۰/۰۰۱
سبک فرزندپروری سهل گیرانه		-۰/۰۵۶	۰/۰۲۹	۲/۰۵	۰/۰۴
انعطاف‌پذیری	سبک هویت معوق	-۰/۰۷۸	۰/۰۳۸	۲/۰۸	۰/۰۳۸
باوجدان بودن		-۰/۰۶۲	۰/۰۳	۲/۰۳	۰/۰۴۳
برون‌گرایی		۰/۰۸۹	۰/۰۲۸	۲/۱	۰/۰۳۶
سبک فرزندپروری سهل گیرانه		۰/۰۴۶	۰/۰۲	۲/۳۱	۰/۰۲۱

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-09-06]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1402.21.2.14.7]
[DOI: 10.48305/21.2.377]

بنابر نتایج کلیه اثرات غیرمستقیم مدل معنی‌دار است. استدلال اخلاقی میانجی تأثیر متغیرهای شخصیتی بر هویت اخلاقی و تأثیر سبک‌های فرزندپروری بر هویت اخلاقی بوده است (p<۰/۰۵). هم‌چنین تأثیر غیرمستقیم ویژگی‌های شخصیت و سبک‌های فرزندپروری بر هویت اخلاقی از طریق میانجی‌گری سبک هویت معنی‌دار است (p<۰/۰۵)؛ و تأثیر غیرمستقیم ویژگی‌های شخصیت و هم‌چنین سبک فرزندپروری بر هویت اخلاقی از طریق میانجی‌گری سبک هویت معنی‌دار است (p<۰/۰۵)، با شکل‌گیری سبک هویت شخصی، تکوین هویت اخلاقی تحت تأثیر قرار می‌گیرد.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی برازش الگوی هویت اخلاقی پیشنهادی بر اساس ویژگی‌های شخصیت، طرحواره اخلاقی، سبک فرزندپروری ادراک‌شده و هویت شخصی در نوجوانی انجام شد. یافته‌ها در کل نشان داد الگوی پیشنهادی از برازش مطلوبی برخوردار بوده است. بنابر یافته‌های پژوهش تأثیر ویژگی‌های شخصیتی بر پایگاه‌های هویتی و استدلال اخلاقی و هویت اخلاقی معنی‌دار بود. پژوهش‌های متعددی نیز از رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی با هویت شخصی، استدلال اخلاقی و هویت اخلاقی گفته‌اند. از بین ویژگی‌های شخصیت، وجدانی بودن (بیانگر احساس مسئولیت در قبال رفتارها و تصمیمات) و برون‌گرایی (در قالب تعامل با دیگران و نیازمند ملاحظه‌ی آنها) نقش مؤثرتری در این فرایند ایفا می‌کنند (۹ و ۱۰).

طبق یافته‌های پژوهش سبک‌های فرزندپروری بر پایگاه هویت و استدلال اخلاقی مؤثر بودند. سبک‌های فرزندپروری و تربیت صمیمانه از مسیر بحث درباره ارزش‌ها، هدف‌ها و مسائل اخلاقی، به تکوین شخصیت و تحول هویت شخصی و در پی آن درک اخلاقی در فرد به‌طور مستقیم و غیرمستقیم کمک کرده و او را با استدلال سطح برتر آشنا ساخته و در تحول هویت اخلاقی نقش کلیدی ایفا می‌کند. به بیانی؛ جهت‌گیری‌های اخلاقی از خلال تجربیات خانوادگی و مقتضیات اجتماعی تحول می‌یابند. تأثیر سبک فرزندپروری بر شخصیت و میانجی‌گری شخصیت در تأثیرگذاری سبک فرزندپروری بر استدلال و هویت اخلاقی همسو با نتایج پژوهش‌های متعددی است (۱۰). ساختار روابط در خانواده، فرد را با چالش‌های مسائل هویتی و اخلاقی مواجه و فرصت تحول اخلاقی را فراهم می‌سازد و فرزندپروری که نخستین فرصت تحول اجتماعی را فراهم می‌سازد، زمینه‌ساز شخصیت است درک اهمیت ویژگی‌های اخلاقی، همچون نوع‌دوستی و عدالت، با ایجاد شناخت طی فرایند اجتماعی شدن و در طول فرزندپروری به وقوع می‌پیوندد. می‌توان گفت استدلال اخلاقی ماهیتاً شناختی است و فرد با برخورداری از ظرفیت ذهنی، توان استدلال اخلاقی را کسب کرده و با توجه به این‌که دانش استدلال صحیح اخلاقی با پذیرش و رفتار اخلاقی هنوز فاصله دارد، فرزندپروری از مسیری غیرمستقیم، یعنی با تأثیرگذاری در تکوین شخصیت، می‌تواند نه‌تنها استدلال اخلاقی بلکه هویت شخصی و هویت اخلاقی را تحت تأثیر قرار دهد. همسو با پژوهشگرانی چون پله‌رون و همکاران (۵). سبک‌های فرزندپروری گرچه پیش‌بینی کننده سبک هویت در نوجوان است و باوجود این‌که بذرهای هویت از مدتی قبل کاشته می‌شوند، بسیاری از نوجوانان تا اواخر نوجوانی و اوایل بزرگسالی جذب این تکلیف نمی‌شوند و فرزندپروری نیازمند زمان است تا بر هویت شخصی تأثیر گذارد. این زمان دست‌کم تا اواسط دوره جوانی به طول می‌انجامد و با توجه به ارتباط تحول اخلاقی با تحول شناختی، فرزندپروری به‌واسطه شخصیت یکی از شروط لازم و تحول شناختی شرط کافی برای تحول استدلال و هویت اخلاقی است.

در یافته‌های پژوهش تأثیر پایگاه‌های هویتی بر هویت اخلاقی، استدلال اخلاقی بر هویت اخلاقی معنی‌دار و استدلال اخلاقی میانجی‌گر تأثیر هر یک از متغیرهای شخصیتی باوجدان بودن، برون‌گرایی، دلپذیر بودن، روان رنجوری بر هویت اخلاقی و تأثیر سبک‌های فرزند پروری مقتدرانه بر هویت اخلاقی بوده است. شکل‌گیری هویت یک رویداد مهم در تحول فرد است و تحکیم هویت در اواخر نوجوانی بیانگر پایان کودکی و شروع بزرگسالی است و ترکیبی از مهارت‌ها، باورها، ارزش‌ها و همانندسازی‌های کودکی است که به یک کل کم و پیش یکتا و پیوسته تبدیل می‌گردد، برای نوجوان حسی از پیوستگی با گذشته و جهت‌گیری به‌سوی آینده را فراهم می‌کند. از طرفی بین استدلال اخلاقی و عمل اخلاقی فاصله‌ای به نام حس مسئولیت (تعهد) وجود دارد، استدلال اخلاقی پیش از منتهی شدن به عمل اخلاقی با گذر از حس مسئولیت، به این درک می‌انجامد که عمل به یک رفتار خاص نه‌تنها اخلاقی، بلکه مسئولیت فرد نیز هست (هویت‌یابی موفق)؛ بدین ترتیب اهمیت آن عمل در مرکز خویشتن فرد قرار می‌گیرد (هویت اخلاقی). تأثیر استدلال اخلاقی بر هویت اخلاقی در یافته‌های اخیر نیز

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-09-06]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1402.21.2.14.7]
[DOI: 10.48305/21.2.377]

که با پژوهش‌های پیشین همسو بود بـه نقـش مهـم شـناخت و فراشناخت اخلاقی در عملکرد اخلاقی اشاره داشته و مفهوم خود اخلاقی و ارزش‌هـای شخصـی و خـانوادگی را بـه‌عنوان متغیـر پیش‌بین عنوان می‌کنند (۲۱). در رابطه‌ی شخصـیت بـا هویـت اخلاقی، شخصیت علاوه بـر این‌کـه تـأثیر مسـتقیم بـر هویـت اخلاقی دارد– همسو با پژوهش موروآ (۸) و امیری (۲۱) – ورود استدلال اخلاقی این رابطـه را قـوی‌تر کـرده و نشـان می‌دهـد به‌هرحال آگاهی از درستی یـا نادرسـتی عمـل نقـش مهمـی در پذیرش و عمل به آن دارد. تحول شناختی در روند تغییر و تحول استدلال اخلاقی به‌عنوان صافی تصمیم‌گیری عمل می‌کند. بـه عبارتی قضاوت اخلاقی توسط فرایندهای شناختی هدایت‌شده و تحول اخلاقی– که فرد را با توانایی تشخیص درست از نادرست مجهز و توانایی قضاوت اخلاقی و متعهد شدن به رفتار اخلاقـی را فراهم می‌کند– با بلوغ افزایش می‌یابـد. همسـو بـا یافتـه‌های پژوهش حاضر که نقش پایگاه‌های هویت بر هویـت اخلاقـی را مطرح کرده است، فرایمر و واکـر (۲۰۰۹) از تـأثیر ارزش‌هـا بـر رفتار اخلاقی و پیش‌بینی رفتار اخلاقی به‌گونه‌ای مثبت بر اساس هماهنگی دو گـروه ارزش‌هـای جمعـی و فـردی گفته‌انـد (۱۱). رابطـه مثبـت سـبک‌های فرزنـدپروری حمایت‌کننـده و تحـول اخلاقـی امـری تأییدشـده اسـت (۴) و نوجوانـانی کـه تحـت فرزندپروری مقتدرانه پرورش می‌یابند به دلیل برخورد منطقـی و آگاهانه از هویـت اخلاقـی بـالاتری برخوردارنـد و در چـارچوب فرزندپروری مقتدرانه فرصت‌های منطقی بیشتری را برای حضور دیگران در فضای روان‌شناختی خود کسب می‌کنند و اخلاقی‌تـر برخورد می‌کنند (۱۴).

بی‌ثبـاتی اقتصـادی، تنش‌هـا و مسـائل اجتمـاعی موجـود، کم‌توجهی به نوجوانان و نیازها و خواسته‌ی آنها، چشم‌انداز مبهم زندگی و آینده شـغلی و ... همـه عـاملی در بـه تعویـق افتـادن تکالیف هویت‌یابی به‌ویژه تعهد– که لازمه هویت اخلاقی است– می‌باشد و نه‌تنها در هویت‌یابی اخلال ایجاد کرده که جامعه را با مطالبات نسل جدید به‌خصوص دهه‌ی هشتادی‌ها مواجه کرده و جامعه گاه شـاهد بـداخلاقی‌های ایـن نسـل هسـت. بااین‌حـال وضعیت نسبتاً خوب گروه نمونه در هویت اخلاقی را می‌توان بـه خودمیان‌بینی نوجوانی هم نسبت داد که نوعی مخاطب خیالی را شاهد خود و اعمالش دیـده ازایـن‌رو در انتخـاب و گفتگوهـایش اخلاقی بودن را نمایش می‌دهد(جلوه نمادسازی هویت اخلاقی).

درمجموع همان‌گونه که اخلاق سازه‌ای چندوجهی اسـت، از سویی تحولی بوده و از سوی دیگر ریشه در ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی دارد، هویت اخلاقـی نیـز سـازه‌ای مسـتقل از دیگـر عناصر شخصی و اجتمـاعی تحـول نیسـت. ازیـک‌طرف تحـول شناختی و درونی شخص به‌عنوان شرط لازم، زمینه‌ی تکوین آن را فراهم کرده و از طرفـی ازآنجاکـه شـخص محصـول محـیط است، بدیهی است تجربه‌ها، ارتباطـات و بازخوردهـای محیطـی شرایط کافی را مهیا می‌سازد. بنـابر یافتـه‌های پـژوهش حاضـر، هم‌صدا با پژوهش‌های پیشین، تـأثیر متقابـل عوامـل شخصـی، اجتماعی، زمینه‌ای و بومی نقشی تعیین‌کننده در تکوین اخلاق و هویت اخلاقی نوجوان دارند. محدودیت پژوهش حاضر اسـتفاده از پرسشنامه برای ارزیابی هویـت شخصـی و اخلاقـی بـود کـه به‌نوعی با القائاتی، خواننده را به سمت گزینش پاسخ‌های بـالاتر از سطح هویت خود رهنمـون می‌سـازد، از طرفـی مقـداری کـه هویت اخلاقی توسط متغیرهـای مـدل تبیـین می‌شـود و اینکـه عوامل دیگری هم در هویت اخلاقی تبیین‌گـر هسـتند، بررسـی نشده و همچنین بررسی هویت اخلاقی محدود به دوره نوجوانی بوده و سال‌های بالاتر به‌ویژه سال‌های گذر به بزرگسالی و نقش تحصیلات بالاتر را موردتوجه قرار نداده است؛ بنابراین پیشـنهاد می‌شود الگوی هویت اخلاقی با توجه به دیگر متغیرهای مـؤثر، بررسی و با اجرای مطالعه طـولی بـه تـدوین و مقایسـه الگـوی هویت اخلاقی در مراحل مختلف تحول از نوجوانی تا بزرگسـالی اقـدام گـردد. عـلاوه بـر ایـن اسـتفاده از داسـتان‌های اخلاقـی تدوین‌شده بر مبنای فرهنگ ایرانـی توصـیه می‌شـود تـا بتوانـد جایگزین پرسشنامه‌های ارزیابی استدلال و هویت اخلاقی گردد.

تقدیر و تشکر

این مطالعه مستخرج از پایان‌نامه‌ی دکتـری تخصصـی دانشـگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان) می‌باشـد. نویسـندگان از تمامی کسانی که در راستای انجام این تحقیق همکاری نمودنـد کمال تشکر را دارند.

References

1. Hertz S. G., Krettenauer T. Does moral identity effectively predict moral behavior? a meta-analysis. Rev. Gen. Psychol, 2016; 20: 129–140.
2. Jia F, Krettenauer T. Recognizing moral identity as a cultural construct. Front. Psychol. 2017: 8:412.

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-09-06]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1402.21.2.14.7]
[DOI: 10.48305/21.2.377]

3. Abdullahi Moghadam M. Develop a model of moral development in adolescents based on metacognitive components with emphasis on social cognition theory. Developmental Psychology Journal. 2019: 8, (10): 8-1. [Persian].
4. Pellerone M, Spinelloa C, Sidoti A, Micciche S. Identity, perception of parent-adolescent relation and adjustment in a group of university students. Procedia-Social & Behavioral Sciences Journal. 2015; 190: 459 -64.
5. Hardy S.A. Nadal A.R.C. Schwartz S.J. The integration of personal identity, religious identity, and moral identity in emerging adulthood. Identity: An International Journal of Theory and Research. 2017; 17(2): 96–107.
6. Krettenauer T. Moral Identity as a goal of moral action: A self-determination theory perspective. Journal of Moral Education. 2020; 49: 330-345.
7. Saviz M, Hejazi A, Salehi K Afrooz Gh. The concept of ethics from the perspective of Iranian adolescents: a phenomenological study. Educational Psychology Journal. 2020; 16 (56): 156-131. [Persian].
8. Murua L.A. Moral Identity development in adulthood. {MA Thesis in Psychology. Wilfrid Lourier University}. 2015: 8-11. https://scholars.wlu.ca/etd
9. Matsuba M.K., Marzyn T, Hart D. Moral identity development and community. In M. Killen & J. G. Semanta (Eds). Handbook of moral development. Psychology Press. English (North America). 2014: 520-537.
10. Cui P, Mao Y, Shen Y, Ma J. Moral Identity and Subjective Well-Being: The Mediating Role of Identity Commitment Quality. Int. Journal of Environment Res. Public Health. 2021; 18, 9795.
11. Nadi M.A., Azizi H, Masjidi N. The relationship between personality traits, moral behavior and feeling of guilt with compulsory citizenship behavior. Journal of Psychology. 2019; 23 (1): 98- 83. [Persian].
12. Liheng Y, Guoying C, Shaohong Y, Haohao S. Moral identity: A mediation model of moral disengagement and altruistic attitude. Social Behavior and Personality Journal. 2020; 48 (7): 1-13.
13. Sharifi F, Amiri Sh, Ghasemi V. Predicting adolescents' moral identity based on family performance. Psychological achievements Journal. 2018; 25 (1): 58- 45. [Persian]
14. Asghari Sharbiani A, Mikaeli N. The role of family functioning in predicting the moral identity of high school students with high-risk behaviors. Bioethics Quarterly Journal. 2019; 9 (33): 40-31. [Persian].
15. Bakhtavar M. The relationship between parenting styles and parental demographic components with their children personality types. Psychological Science Journal. 2020; 19(86): 159-169. [Persian].
16. Madanipour A, Rostami Z, Madandar M. A comparative study of child rearing values in Central Asia, the Middle East and North Africa. Family Research Journal. 2010; 2: 431- 411. [Persian]
17. Jia F, Krettenauer T. Recognizing moral identity as a cultural construct. Front. Psychol. 2017; 8:412
18. Esmaeili F, Tahmsebi S, Mohammadi Arya A, Soltani P R. The Relationship Between Parenting Styles and moral development of preschool children mediated by children's attachment. Journal of rehabilitation. 2021; 22 (3):362-377. [Persian].
19. Alizadeh S, Alizadeh Damieh T. Predicting moral judgment and behavior based on personal and family values and moral metacognition in students. Ethics in Science and Technology Journal. 2021; 16 (3): 153-145. [Persian].
20. Yaqubi A, Abdullahi Moghaddam M. Investigating the relationship between moral reasoning and moral behavior mediated by social cognition theory in adolescents. School Psychology Journal. 2016; 5 (29): 182-167. [Persian].
21. Amiri S. The role of moral identity and moral recognition in adolescent's utilitarian on personal and impersonal moral judgments with an emphasis on gender. Social Cognition Journal. 2018: 7(2), 95-106. [Persian].

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-09-06]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1402.21.2.14.7]
[DOI: 10.48305/21.2.377]

22. Faraji M, Makoundi B, Bakhtiarpour S, Iftikhar Saadi Z, Ehteshamzadeh P. The effectiveness of emotion regulation strategies training program on the development of moral judgment, community support behavior and anger control in students in Ahvaz. Journal of school psychology. 2020; (9)3, 162- 180. [Persian].

23. Pletti C, Decety J, Paulus M. Moral identity relates to the neural processing of third-party moral behavior. Social Cognitive and Affective Neuroscience. 2019;14,(4): 435–445.

24. Rullo M, Lalot F, Heering M. S. Moral identity, moral self-efficacy, and moral elevation: A sequential mediation model predicting moral intentions and behaviour. The Journal of Positive Psychology. 2021; 17: 545-560.

25. Zhang Y, Chen C, Teng Z Guo C. Parenting Style and Cyber-Aggression in Chinese Youth: The Role of Moral Disengagement and Moral Identity. 2021: 13-23. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.621878

26. Mohammadzadeh S.N., Entesar Foumani GH.H., Shahbazi J. Moral Development (A Case Study of Social Ethics from the perspective of Imam Ali). Family and health Quarterly,2021: 11, (11):70-80.

27. The world of economy. The cornerstone of ethic in Iranian society. 2017; 4553. Saturday, March 25. [Persian].

28. Abdullahi Moghadam M. Develop a model of moral development in adolescents based on metacognitive components with emphasis on social cognition theory. Developmental Psychology Journal. 2019; 8, (10): 8-1. [Persian].

29. Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. Using multivariate statistics (15th ed). Boston: Pearson/Allyn & bacon. 2007.

30. Farshad F, Rasoulzadeh T. S. Investigating the relationship between attachment styles, identity styles and self-differentiation with students' quality of life. Recent Advances in Psychology Journal. 2020; 3 (33): 163-144. [Persian].

31. Tavakoli M, Latifi Z, Amiri Sh. Investigating the relationship between different dimensions of religiosity and moral identity in students of Isfahan University. Islamic Studies and Psychology Journal.2010; 3 (5): 17-65. [Persian].

32. Moshirian Farahi M, Asghari Ebrahimabad M. J, Georgian A, Bigdley A. Psychometric properties of the five major personality factors questionnaire for children and adolescents in Mashhad. Khatam Healing Neuroscience Journal. 2018; 7 (1): 13-22. [Persian].

33. Sardari M, Hashemi Z, Grovand N, Nazemi A. Relationship between moral schemas and need-based social justice approach in wrestlers in Golestan province. Sports Management Journal. 2014; 16: 54-39. [Persian].

34. Ghiasi Zade M. The relationship between mental health and academic performance with the development of moral judgment of female students. Women and Culture Journal. 2012; 3 (10): 111-122. [Persian].

35. Moazani T, Aghaei A, Golparvar M. Predicting children's attachment styles based on parenting styles. Journal of education and evaluation. 2014;7(25): 99-87. [Persian].

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-09-06]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1402.21.2.14.7]

[DOI: 10.48305/21.2.377]